

Yayın Geliş Tarihi: 17.04.2019
Yayına Kabul Tarihi: 14.10.2019
Online Yayın Tarihi: 05.06.2020
http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.554953

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 22, Sayı: 2, Yıl: 2020, Sayfa: 523-541
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

MALİYE KAMU MALİYESİ İLİŞKİSİ VE KAMUNUN ÖNEMİ: KAVRAMSAL TEMELLİ BİR DEĞERLENDİRME¹

*Esra DOĞAN**

Öz

Kamu maliyesi, maliyenin devlet bağlamı niteliğine sahip bölümü olarak kabul edilmekle birlikte, “kamu”nun anlam içeriğinin devlete ilişkin olma halini aşan ve kamu maliyesi maliye özdeşliğini ortadan kaldıran bir niteliği bulunmaktadır. Kamu maliyesinde içerilen kamu, anlam içeriği gereği Türkçe ve İngilizcede ortak olan ile Almancada ise aleni olan ile ilişkili olarak doğrudan doğruya tanımlanabilmektedir. Bu çalışma kapsamında da farklı dillerin kelimelerin anlam içerikleri üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurularak kavramsal temelli bir değerlendirme yöntemi kullanılarak kamu maliyesinin maliyeden farklılığı ve bu bağlamda kamunun öneminin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda kamu ve maliye kelimelerinin anlam içeriklerinin ortaya konulabilmesi için, tarihsel süreç içinde geçirdiği dönüşümler de dikkate alınarak Türkçe, İngilizce ve Almanca kullanımları incelenmiştir. Türkçe için etimoloji sözlükleri, Divan-u Lugati't Türk, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü; İngilizce için Merriam Webster ve diğer etimoloji sözlüklerinden; Almanca için ise temel olarak Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm sözlüğünden yararlanılmıştır. Farklı tarihsel dönemlere ilişkin sözlük incelemeleri bütün olarak değerlendirildiğinde diller arası çeviri kaynaklı kullanım farklılıklarının da etkisi bulunmakla birlikte, Türkçede “kamu”nun maliye üzerindeki etkisinin maliyenin kategorisi niteliğindeki kamu maliyesi şeklinde değil; maliyeyi aşan daha kapsamlı, ilişkisel bir anlam içeriğine kavuşturma şeklinde olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aleniyet, Kamu, Maliye, Ortaklık.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Doğan, E. (2020). Maliye kamu maliyesi ilişkisi ve kamunun önemi: kavramsal temelli bir değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (2), 523-541.

¹ Bu çalışma Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Ç. Berna Kocaman danışmanlığında 2017 yılında tamamlanan “Maliye ve Zaman: Anaakım Maliye Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım” adlı Doktora Tezinden üretilmiştir.

*Araş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ORCID: 0000-0002-9886-4186, edogan82@hotmail.com

RELATIONSHIP BETWEEN FINANCE & PUBLIC FINANCE AND THE IMPORTANCE OF PUBLIC: A CONCEPTUAL BASED EVALUATION

Abstract

Although public finance is considered to be part of the state context of finance, it has a quality that transcends the state content of public and eliminates the identity between public finance and finance. Within the scope of this study, it is aimed to reveal the importance of difference between public finance and finance and the importance of public in this context by using a language scientific based evaluation method considering the effect of different languages on the meaning content of words. For this purpose, in order to reveal the meaning content of the words of public and finance, the usage of Turkish, English and German by considering the transformations in the historical process are examined. Etymology dictionaries for Turkish, Divan-u Lugati't Turk, Turkish Dictionary by Turkish Language Association; Merriam Webster and other etymology dictionaries for English; Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm dictionary for Germany has been used. According to the the use of dictionary-based interpretations of different historical periods, it can be implied that the effect of public on finance is not only in the form of public finance as the category of finance, but also more comprehensive, relational meaning that exceeds the content of finance.

Keywords: Finance, Public, Publicity, Transparency.

GİRİŞ

Maliye; devlet, toplum, ekonomi ilişkisi bağlamında yer almakta olup anlam içeriği de bu ilişkisel yapıda ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkisel yapıda ortaya çıkan değişim ve dönüşümler beraberinde maliyede, dolayısıyla maliyenin anlam içeriğinde değişikliği getirmektedir. Söz konusu değişim ve dönüşümün etkisi, Türkçe kullanımıyla maliye ifadesinin karşılığı olan İngilizce ve Almanca gibi Batı Avrupa dillerindeki finans kelimesinin anlam içeriğindeki farklılaşmada da görülmektedir. Finansın anlam içeriğindeki bu farklılaşma beraberinde kamu finansı ve özel finans şeklinde bir ayrımı da beraberinde getirmiş ve ikili adlandırmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak tarihsel süreçte bu ikili adlandırma da dönüşüm geçirmiş ve ilk olarak finans doğrudan doğruya kamusal finansın karşılığını oluştururken ve özel finans ayrıca ifade edilirken, sonrasında finans özel finansın karşılığı halini alarak kamu finansı ayrıca ifade edilir hale gelmiştir.

Finans ifadesinin kullanımına ilişkin İngilizce ve Almancada ortaya çıkan durumun benzeri Türkçede de yaşanmıştır. Önceleri kamu finansı anlamının karşılığı olarak kullanılan finans (Nişanyan, 2007), sonraları özel finans karşılığına dönüşmüştür. Bununla birlikte diğer dillerden farklı olarak Türkçede finans ifadesinin kullanımı ve dile yerleşmesi 19. yüzyıl ve sonrasında Batı dillerinin etkisiyle gerçekleşmiş olup; bu dönem öncesinde finansın karşılığı olarak maliye ifadesi kullanılmıştır. Maliye ifadesi, diğer dillerden farklı olarak devlete ilişkin olan anlamını daima korumuş ancak finans kelimesinin Türkçede kullanılmaya başlanması ile devlete ilişkin mali işlemler maliye, özele ilişkin mali işlemler ise

finans olarak adlandırılır hale gelmiştir. Bununla birlikte diğer dillerde özel finans ve kamu finansı şeklindeki ayırım, anlam içeriği olarak finans ve maliye ayırımına karşılık gelmekle birlikte, bu ayırımın Türkçe üzerindeki etkisi finans ve kamu maliyesi kullanımlarının oluşumuna yol açmıştır. Dolayısıyla maliye alanında yazılmış ilk dönem Türkçe ders kitapları incelendiğinde; Türkçede anlam içeriği itibariyle maliye ve kamu maliyesi arasında bir farklılık bulunmazken, bu farklılığa anlam içeriği özele ilişkin mali işlemler (finans) ve devlete ilişkin mali işlemler (kamu finansı) şeklinde farklılaşan yabancı dillerdeki kullanımların karşılığının Türkçede sırasıyla finans ve kamu maliyesi şeklinde kabul edilmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak Türkçede ortaya çıkan durum diğer dillerin aksine finans ve maliye kelimelerinin eşanlı kullanılması ve bunun neden olduğu tarihsel süreçteki değişim etkisinin yanı sıra anlamsal karışıklıktır. Nitekim kamu ifadesi ile vurgulanmaksızın, maliye kelimesinin anlam içeriğinde bulunan devlete ilişkin olma halinin halihazırda kamu maliyesine karşılık geldiği, dolayısıyla da maliye ve finans kelimelerinin eş anlı kullanımının maliye kamu maliyesi ayırımını gereksiz kıldığı söylenebilir.

Diğer taraftan kamu kelimesinin kullanımına bakıldığında tarihsel süreçte geçirdiği değişim ve dönüşüm anlam içeriği itibariyle önemli ölçüde genişleşmiş, hatta anlam zıtlaşmasını dahi içermiştir. Bununla birlikte kamu kelimesinin anlam içeriği ve türetilişi yabancı diller ile Türkçe arasında önemli farklılık göstermiş, özellikle Türkçe ve İngilizcede içerilmeyen anlam içeriklerinin Almancada içerildiği görülmüştür. Ancak bu dillerin aksine Türkçede kamu kelimesinin anlam içeriğinin daha kapsamlı dolayısıyla da kamuya ilişkin olandan dışlamanın daha az olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kamu kelimesinin anlam içeriğinin diller arası gösterdiği farklılık, kelimenin ilgili olduğu bağlamın da farklı açılardan ele alınmasına yol açmaktadır. Her ne kadar Türkçedeki kullanımın anlam içeriği daha kapsayıcı olsa da özellikle Almancada kelimenin, türetildiği kelime ile bağının kopmaması ve bu durumun anlam içeriği üzerinde de etkili olması nedeniyle “kamu”ya ilişkin olmanın özellikleri farklılık göstermektedir. Nitekim Almanca eserlerde, kelimenin türetilişi gereği “kamu”nun alenilik özelliğinin ön planda tutulduğu ya da kamuya ilişkin olanın aleniliği bağlamında bir sorgulama düzlemi oluşturulduğu görülmektedir. İngilizce ve Türkçe kullanımlarda ise aleniliğin yerine genellik vurgusunun ön planda olduğu ve bu vurgu etrafında şekillenen bir bağlam olduğu söylenebilir. Bu farklılıkların ötesinde kamu kelimesinin günlük kullanımda doğrudan doğruya devlete ilişkin olan ile ilişkilendirilme hali bulunmaktadır. Bu durumun ise kamunun aleni ve ortak olana ilişkin olma özelliklerinin devlet ile ilişkin olan ile sınırlandırılmasına yol açarak anlam daralmasını beraberinde getirdiği söylenebilir.

Kamu kelimesinin anlam içeriğindeki durum, maliye kamu maliyesi ilişkisinde “kamu”nun içeriği üzerinde de belirleyici olmaktadır. Türkçedeki maliye kelimesinin anlam içeriğinde bulunan devlete ilişkin olma hali ve bu halin kamu kelimesinin kullanımıyla “kamu maliyesi” ifadesi şeklinde vurgulanması “kamu”nun geniş kapsamlı anlam içeriğinden hareketle ele alındığında anlamlı hale

gelmektedir. Ancak Türkçe ders kitaplarında yer alan kamu maliyesi tanımlarına bakıldığında “kamu”nun doğrudan doğruya devlet yönetimi ile ilişkin olan ile sınırlandırıldığı dolayısıyla da yukarıda da belirtildiği gibi maliye ile kamu maliyesi arasındaki ayrımın gereksiz hale geldiği görülmektedir. Diğer taraftan kamu maliyesinde yer alan “kamu” ile devlet yönetimi ile sınırlı olanın ötesinde genel nitelikli ve ortak olana ilişkin hususların mali yönetimi de içerilir hale gelmektedir. Buna bağlı olarak “kamu maliyesi” ifadesinin “kamu” vurgusu ile birlikte devlet yönetimi ile sınırlı olma halinin aşılarda ortak nitelikli hususlara dair mali ilişki şeklinde ele alınır olması gerekmektedir.

Bu çerçevede çalışma kapsamında ilk olarak “kamu” ve “maliye” kelimelerine yönelik Türkçe, İngilizce ve Almanca bağlamında kavramsal temelli bir değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme dillerinde İngilizcenin tercih edilme nedeni Türkçe üzerindeki etkisi ve farklı dillerdeki bir çok eserin Türkçede orijinali üzerinde değil, İngilizce literatür üzerinden değerlendirilmesidir. Almanca ise dil yapısının da etkisiyle İngilizce ve Türkçe'nin aksine anlam içeriğinin genişliği nedeniyle karşılaştırma amaçlı olarak tercih edilmiştir. Bu değerlendirme ve karşılaştırmalardan hareketle “maliyeden” farklı olarak “kamu maliyesi” ifadesindeki kamunun önemi değerlendirilecektir.

“KAMU” KELİMESİNİN KAVRAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

“Kamu/kamusallık” kavramlarının ekonomi ve maliye disiplinleri kapsamında doğru şekilde değerlendirilebilmesi için öncelikle bu kavramların farklı toplumsal bağlamlardaki yönelimlerini ve kapsamalarını gösteren etimolojik bir inceleme yapılması gereklidir. Buna yönelik olarak “kamu/kamusallık” kavramlarının tarihsel süreçteki Türkçe, İngilizce ve Almancadaki kullanım şekilleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Günümüzde Türkçe ve diğer dillerde genel ortak bir kullanım alanı bulunan “kamu/kamusal” kelime anlamı olarak incelediğinde yaygın olarak “devlete ilişkin olan” ile özdeş kabul edildiği görülmektedir. Diğer taraftan kelimenin günümüzdeki yaygın kullanım şeklini almadan önce tarihsel süreçteki oluşum ve kullanım şekillerine bakıldığında diller arasında farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Bu farklılıklar aşağıda yer almaktadır.

“Kamu” Kelimesinin Türkçedeki Kullanımı

Kamu kelimesinin tarihsel süreçteki kullanımına bakıldığında Eski Türkçede kullanılan *hamag*, *kamag*, *kamug* kelimelerinden türetildiği görülmektedir. 11. yy'da Divan-u Lüğati't Türk'te *kamug* olarak geçen kelimenin “kamu” olarak kullanımının, Türk Dil Kurumu Tarama sözlüğü incelendiğinde 13. yy'dan sonra başladığı ve özellikle 13-19 yy. aralığında şiir dilinde kullanıldığı söylenebilir. Kelimenin tarihsel süreçte geçirdiği biçimsel değişim dönemsel olarak aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: “Kamu” Kelimesinin Türkçedeki Biçimsel Değişimi

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü ve Gerard Clauson Sözlüğü		Divan-u Lugati't Türk	Güncel Türkçe Sözlük (TDK)
11.yy ve öncesi		11. yy	20-21. yy.
Hamag	Kamag	Kamug	Kamu

Kamu kelimesinin etimolojik analizi kapsamında Türkçedeki kullanımına bakıldığında bazı kaynaklarda Türkçeye Tunguzca'dan geçtiği söylenmekle birlikte esas olarak Orta Türkçe döneminde Eski Farsçadan Türkçeye geçtiği kabul edilmektedir (Banguoğlu, 2015, s. 142). Dolayısıyla kamu kelimesi öz Türkçe bir kelime olmayıp farklı bil dilden Türkçeye geçmiş ve yerleşmiştir.

Kamu kelimesinin tarihsel süreçte geçirdiği biçimsel değişim beraberinde dönemin tarihsel ve toplumsal koşullarına bağlı olarak anlam ve içerik değişimlerini de getirmiştir. Ancak söz konusu içerik değişimi, sadece biçimsel değişime bağlı kalmayıp biçimsel değişimin olmadığı dönemlerde dahi önemli ölçüde gerçekleşmiştir.

“Kamu” kelimesinin geçirdiği içerik değişimi sadece anlam genişlemesi ya da anlam değişmesinin ötesinde olmuştur. Kamu kelimesi yukarıda da belirtildiği gibi özellikle 13-19. yüzyıllar aralığında Türkçede sadece şiir dilinde kullanılmış ancak günlük dilde ve resmi kullanımda kamu kelimesi yerine Arapçadan Türkçeye geçen ve yerleşen “umum/amme” kelimeleri kullanılmıştır. Ancak Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkçede yapılan sadeleştirme çalışmaları kapsamında Arapça kökenli kelimelerin yerine öz Türkçe kelime kullanılması gerekçesiyle “kamu” kelimesi farklı anlamları da içerecek şekilde günlük dilde ve resmi kullanımda tekrar kullanılmaya başlanmıştır. 1961'den itibaren hukuk dilinin sadeleştirilmesi atılımında amme ve umum kelimeleri yerine kamu kelimesi kullanılmaya başlıyor (Akşit, 2009). Dolayısıyla kamu ve umum kelimelerinin tarihsel süreçte aynı anlamları içerecek şekilde gerek kanunlarda gerekse günlük kullanımda birbirinin yerine kullanılmıştır. “Kamu” ve “umum” kelimelerinin tarihsel süreçteki içerikleri aşağıda yer alan Tablo 2 ve Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 2: “Kamu” Kelimesinin Türkçede İçerik Değişimi

Kaynak	Kelime	Anlam
Divan-u Lugati't Türk	Kamug	1.Hepsi, her, bütün 2.“Hepsi” anlamında bir edat
Kamus-ı Türki	Kamu	1.Hep, bütün, cemi, dükeli Hep: bütün,cemî, cümle, kâffe Bütün: hep, cemî cümle, kâffe, teknil Cemî: bütün, hep, kâffe, cümle
Türk Dil Kurumu	Kamu	1. Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü 2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme 3. Hep, bütün

Tablo 3: “Umum” Kelimesinin Türkçede İçerik Değişimi

Kaynak	Kelime	Anlamı
Divan-u Lugati't Türk	Boy	Oğuzca'da cemaat (insanlar), kavim, kabile, aşiret.
Kamus-ı Türki	Umum	1.bütün insanlar, bütün halk, amme, nâs, hep, bütün, cümle Amme: Umum, halk, avam-ı nâs Nâs: İnsanlar, halk, umum, el, âlem.
Türk Dil Kurumu	Umum	1.Bütün, tüm, kamu 2.Herkes, halk, ahali

Yukarıda yer alan Tablo 2 ve Tablo 3'den hareketle kamu kelimesinin içerik değişimine bakıldığında 11.yüzyıl ve öncesi dönemde Türkçede “hepsi, bütün, herkes” anlamlarında kullanılırken 19. yüzyılda devlet ve devlet ile ilgili kurumlar anlamını da içerecek şekilde bir anlam genişlemesi yaşamıştır. Bununla birlikte önceleri “umum” kelimesinin dil devrimi ile beraber de “amme” kelimesinin karşılığı olarak halk anlamını da içerecek şekilde genişleyerek günümüzde kullanılan geniş anlam içeriğine ulaştığı görülmektedir.

“Kamu” kelimesinde görülen bu anlam genişlemesi sadece ilişkili olduğu kavramsal çerçevenin genişlemesi anlamında değil aynı zamanda ilişkili olduğu kavramların/kelimelerin yerine de kullanılacak şekilde gerçekleşmiştir. Özellikle devlet ve halk kelimelerinin yerine kullanılmaya başlayan “kamu” kelimesi 20. yüzyılda sadece devlet ve halk anlamlarında bir terim gibi kullanılmaya başlanmıştır. 21. yüzyılda ise tarihsel süreçte yaşadığı anlam genişlemesinin de ötesine geçerek içeriği anlam zıtlaması yaratacak ölçüde değiştirilmiştir. Söz konusu anlam zıtlaması “herkese açık olmayan” anlamıyla “kamusal alan” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum Açık göz tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

“Görüldüğü gibi kamu kelimesi alan kelimesinin sıfatı olarak kullanılmakla, tarihi dönemler içindeki şimdilik son anlamını kazandı. Osmanlı öncesi ve Osmanlı dönemlerinde, kelimenin doğru olan, daha sivil ve genel anlamı kullanıldı. Cumhuriyet'in 15. yılından itibaren ise, “tüm halkın ortaklaşa oluşturduğu siyasi sistem” demek olan devlet ile ilişkisinden hareketle, kelimeye “devlet dairesi; vergilerle finanse edilen kurumlar” anlamında, resmi bir anlam yüklendi. 21. yüzyıla gelindiğinde, kelime asıl anlamı ile ilişkisini kaybedecek derecede bir anlam zıtlamasına uğradı ve orijinal anlamının “kapsayıcılığı” yerine toplumsal kutuplaşmayı ifade edecek şekilde, “herkese açık olmayıp bazılarına açık olan yer” anlamı da derç edilerek “tecrit edici” bir anlamda kullanılmaya başlandı” (Açık göz, 2004).

“Kamu” Kelimesinin İngilizcedeki Kullanımı

İçinde bulunduğumuz dönem itibarıyla, geçirdiği anlam genişlemeleri ve anlam zıtlamalarını da içerecek şekilde Türkçede “kamu” olarak kullanılan kelimenin İngilizcedeki anlam karşılığı *public* kelimesi kullanılarak ifade edilmektedir.

Public kelimesi Latince ve Fransızcadan İngilizceye geçmiş ve yerleşmiştir. Kelime, etimolojik olarak incelendiğinde özellikle *populus/people* kelimesi ile de

ilişkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla İngilizcedeki anlam genişlemesinin “insan” temelli bir yapılanma etrafında gerçekleştiği söylenebilir.

Public kelimesinin tarihsel süreçteki içerik değişimi ve genişlemesi aşağıda yer alan Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4: *Public* Kelimesinin İngilizcede Biçim ve İçerik Değişimi

Dönem	Etkili Olan Dil	İngilizce Kullanım	Kelimenin İngilizce’de içerdiği anlamlar	İngilizce’de İçerilen Anımların Türkçe karşılığı
Geç14.c	Eski Latince	populus- poplicus-public	a commonwealth, public property	Ortak çıkarlarla birleşmiş insanlar topluluğu, Ulus, siyasal toplum, bir devletin/milletin bütün halkı kamu malı
	Latince	publicus-public	common, general, public; ordinary, vulgar	ortak, genel, sıradan, avam
	Eski Fransızca	public	open to general observation	genel gözleme açık
Erken 15 c.		public	pertaining to the people	insanlar ile ilgili
Geç 15 c. (1540)		public	Pertaining to public affairs “open to all in the community”	“topluluktaki herkese açıklık”
1570		public school public service		devlet okulu kamu hizmeti
1610		public	the community	Topluluk
1660		public	people in general	insanlar
1670		public interest public spirit		kamu çıkarı kamu ruhu
1713		public fund		kamu fonu
1756		public enemy		devlet düşmanı
1821		public office		kamu görevi
1913		public relations		halkla ilişkiler

Kaynak: Online Etymology Dictionary Sözlüğünde yer alan maddeler tarafınca derlenerek Türkçeye çevrilmiştir.

Yukarıda yer alan Tablo 4 incelendiğinde *public* kelimesinin Türkçe ile benzer şekilde geniş bir anlam içeriğinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte “halk” anlamının içerilmesi Türkçede 19. yüzyıl sonrasına tekabül ederken İngilizcede 14. yüzyılın sonlarına tekabül etmektedir. Ayrıca İngilizcede Türkçeden farklı olarak basın, medya ile ilişkili kavramlar da doğrudan doğruya *public* kelimesi ile ifade edilmektedir.

“Kamu” Kelimesinin Almancadaki Kullanımı

Türkçede “kamu/kamusal” olarak kullanılan kelimelerin Almancadaki anlam karşılığı *öffentlich/öffentlichkeit* kelimeleri kullanılarak ifade edilmektedir. Kelime etimolojik olarak incelendiğinde açıklık anlamına gelen *offen* kökünden türediği görülmektedir. Ayrıca kelime tarihsel süreçte içerik değişiminin ötesinde Eski Almanca ve Yeni Almanca açısından farklılaşarak biçimsel bir değişim geçirmiştir. Buna göre Eski Almancada *offanlich* ya da *offelich* olarak kullanılan kelime Yeni Almancada 16. yy a kadar gerçek formu olan *offenlich*’i korumuştur (S.

Brant' da öfflich). 15. yy dan itibaren t (d) harfinin eklenmesiyle *offentlich* olarak kullanılmış (İsviçre. *offenlich* ve *offentlich* Staub – Tobler 1, 114), 16. yy dan itibaren de umlaut (dönüşüme uğramış ünlü harf 'ä') almıştır. *Öffentlichkeit* ise sıfat olarak kullanılan *öffentlich*'ten türetilerek ancak 18. yy.'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Grimm, 1971)².

Öffentlich kelimesinin tarihsel süreçteki içerik değişimi ve genişlemesi aşağıda yer alan Tablo 5'te gösterilmektedir³.

Tablo 5: *Öffentlich* (Kamu) Kelimesinin Almancadaki İçeriği⁴

1	yaygın olarak, anlaşılan ya da bilinen, açıkça offenbar: (orta yüksek almanca) açık bir şekilde, açıkça
2	Destek olmadan, samimi (vgl.offen 1, b, a)
3	Sır olmayan, aksine tüm gözlerin gördüğü ve şahit olduğu, her kimsenin gördüğü, duyduğu (okuduğu) ve bildiği
4	offen (açmak) gibi 4, sadece modası geçmiş
4.a	kamu misafirhanesi (Albertinus landstörzer 474) kamu ve kahve evlerini ziyareti (Wegele div. üniversitesi Würzburg 2, 446 1794); kamusal alan. özel yönetime tabii... tolere edilen... Bir açık kadın evi. (Spangenberg anbindbriefe C1 6b; Möser 4, 124) o burada... bir kamusal alan, sıkça Biondello yapılan ve alınan.... Sevgili bir yer... (Schiller 4, 330).
4.b	Kamusal alan, meydan, anıt (eş anl. genel 3, c, β): tüm ülkeyi kamu yollarından dışarı atan; (Hug Villinger chron. 59;) Altdorf da kamusal alan (Schiller 14, 288) böyle kucaklaşmaların görüleceği kamusal alan (Göthe 18, 211) ve ben kamusal sokak arasında uzunca öpeceğim (212) substantively: tüm dükkanlar caddeye doğru ... bu nedenle sadece büyük binalar kamusal alana kapalıdır (28, 209).
4.c	Kamu mahkemesi, kamu duruşması (bknz 5). Bu yüzden o kamu sorgusundaydı..(N. v. Wyle Wackernagels leseb. 1040, 15) kamu mahkemesinde (Luther 5, 243b) Madrid de açık duruşma gününü bekliyordu (Schiller 5, 2, 296 (don Carlos 3, 7)).
4.d	Genelev kadınları, herkesle ilişkiye giren kişiler; bir genelev kadını olmak için vize sahibi olmalısınız. (Maaler 233a) genelev kadını (Schade sat. 3, 166, 37) sokak avcısı ve katili (Aventin. 4, 881, 5) bir sokak hırsızı ve zinacısı. (pol. maulaffe 223) sokak sihirbazı (Simplic. 1, 462, 8).
5	Özeline tersi, birey için olmayan ve tüm kitle için olan; topluluğa ibadet, topluluğa seyirci (pers. reisebeschr. 1, 7) Kamu veya özel derslerde öğretmen. (Wegele div. Of Üniversite Würzburg 2, 444 (yıl 1793)) kamuoyunun dikkati, merak, görüş (theil 6, 1944), kamuoyunun dikkatini çekti. (Wieland 6, 274)

² *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm.* (1971). <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GO01007#XGO01007>.

³ Tablo 5 kapsamında “öffentlich” kelimesinin sıfat olarak karşılığı yer almakta olup zarf olarak karşılığın içeriğinin aynı olması nedeniyle yer verilmemiştir. Ancak zarf karşılığına da aşağıda yer alan bağlantıdan ulaşılabilir.

Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. (1971). <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GO01006#XGO01006>

⁴ Grimm, J., & Grimm, W. (1971). *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm.* <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GO01005#XGO01005>

	sahip oldukları bu kamu merakı alışılmadık bir adım . (GOTTER 3, 71) (Izleyicinin merakı Lessing'in 7 163). Kamuoyunun derin merakı. (Goethe 3, 267) kamuoyu düşüncesi Belki devam ediyor. (7, 307) Isabeau. sürgünde o (Karl) Bana gönderdi Talbot. Açık oy kullanımı (Schiller 13, 233 (jungfr. von Or. 2, 2)) Eğer Kamu oyu diyorsa, sen olduğunu mutlusun. Bettine tageb. Görünen o ki Voss kolayca kamuoyu eleştirilerini hristiyanlıkla kapatamıyor fakar her bir kamuoyu fikrini kabul eder (Borne 1, 86).
6	Özellikle büyük Sivil Toplum (Belediye) ya da bir ülke, devlet ile ilgili, o saygı veya onu varsayarak
6.a	Kendi kamu binaları (41, 1656), enstitüler, hukuk, kamu ofis, kamu hizmetinde çalışan insanlar, Kamu kanunu v.d. (Bakınız Şek. Ortak 3f): Kamu daireleri. Opitz şair. 11 neutr.; Halk kütüphanesi. (Lessing 11) devlet okulu. (Göthe 24, 21) Devlet binaları, montaj ve diğer kamu işleri (Schlosser weltgesch. 3, 500) sözde
6.b	Halka açık bir şirket (Kant 10, 310) kamu hukuku ya da devlet hukuku (Hugo encyclop. 18) Kamu çalışanları (Hippel 11, 85) Kamu kişilerin ihlali nedeniyle dikkatli. (Wegele div. Üniversite Würzburg 2, 489 (1805)) kamusal hazine bitkin düştü. (Wieland 6, 203) kamu fonlarının israf. (Schlosser weltgesch. 16, 213) halkla ilişkiler, Kamu hayat, muhtemelen (Topluluk Devlet) talihsizlik acı: kamusal işler (devlet işlemleri).(Butschky Patm. 531 (382)); kamu serveti zayıflattı. (Wieland 7, 63).

Kaynak: Deutsches Wörterbuch der Brüder Grimm, “kamu” maddesi tarafınca Türkçeye çevrilmiştir.

Yukarıda yer alan Tablo 5 incelendiğinde *öffentlich/öffentlichkeit* kelimelerinin Türkçedeki “kamu/kamusal ve İngilizcedeki *public* karşılığı ile benzer şekilde geniş bir anlam içeriğine sahip olduğu görülmektedir. Ancak Almancada Türkçe ve İngilizceden farklı olarak kelimenin etimolojik oluşumunun ve gelişiminin kelimenin anlamı ile uyumluluk göstermesidir⁵. Bununla birlikte kelimenin Almancadaki içeriği kavramsal olarak düşünüldüğünde Türkçe ve İngilizceden farklılaşmaktadır. Bu durum Hansen tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

Almancada *Öffentlichkeit* terimi, İngilizcedeki karşılığı olan *public sphere*'i aşan bir anlam çeşitliliğine sahiptir. Onun gibi mekânsal bir kavramdır; yani anlamların geliştirildiği, dağıtıldığı ve üzerinde tartışarak anlaşmaya varıldığı toplumsal alan ya da arenalara ve aynı zamanda bu süreç tarafından ve bu süreç içinde oluşturulan kolektif gövdeye, “kamu”ya işaret eder. Ama *Öffentlichkeit* terimi bunlara ek olarak aynı zamanda tasavvur edilen bir muhteva ve kriter anlamına gelir. Bu alanlarda ve daha geniş, bölgeler üstü bağlamlarda üretilen bu kriter, terimin Almancadaki kökü olan *öffen* ile aynı anlama gelen *glasnost* ya da “açıklıktır”. İngilizcedeki *publicity* aslında Almanca terimin ek anlamını (sadece onun tarihsel olarak yabancılaşmış biçimiyle) kavrar (Hansen, 2015).

“Kamu” Kelimesinin Türkçe, İngilizce ve Almanca Kullanımlarına İlişkin Genel Değerlendirme:

“Kamu” kelimesinin, biçim ve içerik olarak değişim ve gelişiminin tarihsel süreçte diller arasında farklılık göstermekle birlikte nihai olarak günümüzdeki

5 Bu noktada özleştirme yerine dili yenileştirme ve dil bakımı olarak kabul ettiği 17. yüzyıldaki Alman Dil Devriminin önemli etkisi olmuştur (Önen, 1960).

kullanım alanının/kapsamının benzerlik gösterdiği hatta ortak olduğu söylenebilir. Diğer taraftan “kamu” kelimesi ya da doğrudan doğruya “kamu” kelimesi ile ilgili kavramlara yönelik bir değerlendirme yapılırken diller arasındaki söz konusu ortaklıkların, benzerliklerin ötesinde farklılıkların dikkate alınması gereklidir. Nitekim “kamu” ve kamu ile ilişkili olan kavramsallaştırmalar sadece belli bir dil açısından dahi düşünüldüğünde kendi içinde anlam zıtlaşmaları içerirken farklı tarihsel ve toplumsal süreçlere maruz kalmış farklı dillerin birbiri ile ilişkili olarak ortak kullanımı noktasında kavram kargaşasının ortaya çıkması kaçınılmaz bir hale gelmektedir. Bu noktadan hareketle “kamu/kamusal” kelimesine yukarıda yer alan Tablolardan hareketle karşılaştırmalı olarak bakıldığında, iki önemli fark bulunduğu söylenebilir. İlk olarak her bir dilin kendi dil bilim özelliklerine bağlı olarak söz konusu kelimelerin etimolojik olarak oluşum/oluşturulma süreçlerinin farklı olduğu görülmektedir. Bu durum, ilk aşamada kavramsal analizde bir soruna yol açmazken kavramın içeriğini oluşturan özelliklerin ayrıştırılması noktasında karışıklığa yol açmaktadır. Örnek olarak Almancada *öffentlichkeit* kelimesi açıklık anlamına gelen bir kelimedenden türerken ve kavramsal analiz kısmında Alman düşünürler açısından kamu ve kamu ile ilgili kavramlara yönelik sorgulamalar aleniyet temelinde yürütülürken Türkçede “hepsi, bütün” kelimelerinden türeyen ve zamanla anlam içeriği genişleyen kamu kelimesinin kavramsal analizi noktasında Almanca aksine açıklık, aleniyet temelinde bir sorgulamanın ötesinde devlet olan veya resmi olan ile ilişkili bir sorgulama düzlemi bulunmaktadır.

İkinci olarak “kamu/kamusallık” kelimeleri etimolojik olarak İngilizce ve Almancada doğrudan doğruya insan ile ilgili bir kavram olarak gelişim gösterirken Türkçede sadece insan ile ilgili bir kavram olmadığı görülmektedir. Bu durum bir ölçüde Türkçedeki kamu ve kamuya ilişkin olanlara yönelik anlayışın, daha kapsamlı olacağı ve dışlayıcılık özelliğinin az olabileceği noktasına götürse de kamu kelimesinin, Türkçede dilin sadeleştirilmesi çalışmaları kapsamında sonradan diriltilecek bir kelime olması nedeniyle böyle bir sorgulamanın yapılmasını engellemektedir.

“MALİYE” KELİMESİNİN KAVRAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

“Maliye” Kelimesinin Türkçedeki Kullanımı

Maliye kelimesinin tarihsel süreçteki kullanımına bakıldığında Osmanlı Döneminde kullanılan “maliyye” kelimelerinden türetildiği görülmektedir. 11. yy ve öncesinde ise maliye kelimesinin içeriği farklı ses ve biçimsel bir yapıya sahip bir kelimeye karşılık gelmektedir. Dolayısıyla maliye kelimesinin biçimsel yapısının 11. yüzyıla dayandığı söylenebilir. Kelimenin tarihsel süreçte geçirdiği biçimsel değişim dönemselsel olarak aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6: “Maliye” Kelimesinin Türkçedeki Biçimsel Değişimi

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü ve Gerard Clauson Sözlüğü	Divan-u Lugati't Türk	Güncel Türkçe Sözlük (TDK)
11.yy ve öncesi	11. yy	20-21. yy.
Agılıq	Maliyye	Maliye

Eski Türk devletlerinin mali yönetim konusunda benimsedikleri anlayış hakkında yazıt ve kitabeler kanalı ile bilgi edinilmekle birlikte, tarihsel süreçte mali yönetime ilişkin yazılı belgeleri günümüze kadar ulaşan en eski Türk Devleti Uygurlardır (Küçük, 2013, s. 226). Hunlar ve Göktürkler'in kültürel mirasını yerleşik yaşam düzenine taşıyan Uygurların, yerleşik yaşamın gereklilikleri ve imkânı doğrultusunda mali yönetim anlayışı da daha gelişmiş düzeydedir (Küçüker & Can, 2018, s. 235). Bununla birlikte Uyguların mali sistemi ve bu sisteme ilişkin kullandıkları adlandırmalar da özellikle Göktürkler'e ait kullanımların yer aldığı görülmektedir. Nitekim Gerard Clauson Sözlüğünde “erken dönem Türk hazinesinin temel bileşeni olan ipek kumaş” anlamındaki *Agılıq* (Clauson, 1972, s. 78) kelimesi, Uygur hukuk metinlerinde “*lıq*” ekinin eklenmesi ile oluşan, Göktürk abidelerindeki “kıymettar eşya” anlamına gelen *Agı* kelimesine dayandırılmaktadır. *Agılıq* kelimesi, kullanıldığı yere göre “depo, antrepo, ambar, hazine” gibi farklılık gösteren anlamlara karşılık gelmekte olup; Uygurlar'a ait hukuk belgelerinde “saray hazinesi” anlamında *İçgârü Agılıq* şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Bu kullanım ise “Osmanlı padişahların şahsi gelir ve giderlerine bakan teşkilat” anlamındaki *Hazinei Hassa*'nın karşılığıdır (Caferoğlu, 1934, s. 20). Dolayısıyla kelimenin, anlam içeriği itibarıyla sadece ipek kumaş şeklindeki mali varlık ile sınırlı olmayıp; mali yönetim olgusunu da kapsayacak bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan *Agılıq* kullanımı ve köken olarak buna eşlik eden mali yönetime ilişkin diğer kullanımların son örneklerine Karahanlılar döneminde rastlanılmış, sonrasında ise Arap ve Fars kültürünün etkisiyle yeni ses ve biçimsel özelliklere sahip kelimeler mali yönetimi tanımlar hale gelmiştir. Bu kapsamda *Agılıq* kullanımının da yerini *maliyye* ve *maliye* şeklindeki kullanımlar almıştır. Bu kelimelerin anlam içerikleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: ”Maliye” Kelimesinin Türkçe'deki İçerik Değişimi

Kaynak	Kelime	Anlamı
Kamus-ı Türki	Maliye (Maliyye)	Devletin varidat ve masirifi idaresi ve bu idareye bakan nezaret. Mali (Maliyye):1.Mal ve servete mensup ve müteallik. 2.Varidat ve masarif-i devlet usul idaresine müteallik.
Türk Dil Kurumu	Maliye	1.Kamu ile ilgili işlerin yürütülmesi için gerekli gelirleri ve harcanan paraları düzenleyen kuralların bütünü 2. Konusu bu kuralları incelemek olan bilim dalı 3. Devlet gelir ve giderlerini yöneten kuruluş

Maliye kelimesi, Türkçeye Arapçadan geçmiş ve “mal, mali, maliyye” şeklinde “mal” kökünden türemiştir. Buna göre mal “menkul varlık, davar, zenginlik, servet” şeklinde tanımlanmakta olup, mali “mala veya paraya ilişkin”

olarak, maliye ise “daire-i maliye şeklinde düşünülüp devletin gelir ve gider teşkilatı” şeklinde tanımlanmıştır (Nişanyan, 2007, s. 303). Diğer taraftan İsmet Zeki Eyuboğlu’nun Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğünde de maliyenin “mal” kökünden türetildiği ve “mal” kelimesinin de Türkçeye alışveriş, yazın yoluyla geçtiği belirtilmektedir. Bununla birlikte burada da maliye “mal işleriyle uğraşma, devletin gelir-gider kaynaklarını, tüketim-üretim odaklarını gelir-kazanç-tüketim ilişkileri bakımından düzenlemekle görevli kurum” şeklinde tanımlanmıştır.

Maliye kelimesinin Türkçede kullanımı ve yaygınlaşması defterdarlıkların kaldırılarak, 1837 yılında Maliye Nezaretinin kurulması ile gerçekleşmiştir. Maliye kelimesinin kökü olan “mal” Türkçede uzun yıllar maliyeye ilişkin kavramlar karşılığı kullanılmıştır. Nitekim devlete ait malların muhafaza ve idare edildiği yer olan bugünkü karşılığı ile “hazine”ye önceden “beytül mal” denilirdi (Sayar, 1970, s. 1). Diğer taraftan maliye kelimesi yerine Türkçede bir dönem diğer diller ile ortaklık sağlamak amacıyla “finans” kelimesi de kullanılmış olmakla birlikte Tanzimattan itibaren “maliye” kelimesi yerleşmiştir (Pelin, 1942, s. 7). Dolayısıyla devlet yapılanmasındaki değişime de bağlı olarak kullanılmaya başlayan maliye kelimesinin daha çok devlet ile ilişkili olarak kullanılan teşkilat karşılığından yola çıkılarak dilimize yerleştiği söylenebilir.

“Maliye” Kelimesinin İngilizcedeki Kullanımı

Türkçede “maliye” olarak kullanılan kelimenin İngilizcedeki anlam karşılığı *finance* kelimesi kullanılarak ifade edilmektedir. *Finance* kelimesinin İngilizcedeki oluşumu ve anlamı üzerinde Latince ve Fransızcanın belirleyici etkisi olmuştur. Latincenin etkisi 13. Yüzyıldaki kullanımda görülürken; 15. Yüzyıl ve sonrasında Fransızcanın etkisi farklı dönemler itibariyle süreklilik göstermiştir. *Finance* kelimesinin tarihsel süreçteki içerik değişimi ve genişlemesi aşağıda yer alan Tabloda gösterilmektedir.

Tablo 8: *Finance* (Maliye) Kelimesinin İngilizcede Biçim ve İçerik Değişimi

Dönem	İngilizce Kullanım	Kelimenin İngilizce’de içerdiği anlamlar	İngilizce’de İçerilen Anlamların Türkçe karşılığı
13. yüzyıl	finance	to end, settle a dispute or debt	Anlaşmazlık ya da borç konusunda uzlaşma ve sonlandırma.
1400	finance	an end, settlement, retribution	Sonlandırma, uzlaşma, ödül/ceza verme.
15. yüzyıl ortaları	finance	ransom	fidye
15. yüzyıl sonları	finance	taxation	vergilendirme
1770	finance	Management of Money, science of monetary business.	paranın yönetimi, parasal işlemlerin bilimi

Kaynak: Online Etymology Dictionary Sözlüğünde yer alan *finance* maddesi tarafımda derlenerek Türkçeye çevrilmiştir.

Yukarıda yer alan Tablo incelendiğinde *finance* kelimesinin geniş bir anlam içeriği olmakla birlikte bu içeriğin Türkçeden oldukça farklılık gösterdiği

görülmektedir. İngilizcede 15. yüzyıl öncesinde karşılıklı borç ilişkisine dayalı bir içerik bulunurken, ancak 15. yy. sonlarında doğrudan vergilendirme ile ilişki kurulmuştur. Türkçede ise 11. yüzyıl öncesinden itibaren kelimenin doğrudan doğruya anlam içeriğinin devlet hazinesi dolayısıyla da vergilendirme ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ilk defa 18. yüzyılda paranın yönetimi şeklinde bir karşılığa kavuşan kelimenin anlam içeriğinin geniş ve Türkçedeki kullanımın aksine sadece devlet (devletin hazinesi) ile sınırlandırılmadığı görülmektedir.

“Maliye” Kelimesinin Almancadaki Kullanımı

Maliye kelimesinin Almanca karşılığı *Finanzwesen* olarak ifade edilmektedir. Bu ifade, sadece devlete ilişkin mali işlemler değil; para, sermaye hareketlerine yönelik özel mali işlemleri de içermektedir. Diğer taraftan Eski Almanca'nın kullanıldığı dönemde *Finanzwesen* ifadesi yerine *Finanzen* ifadesi kullanılmakta olup kelimenin etimolojik olarak Latince kökenli hile ve aldatma anlamlarına gelen *fallere* ve *fraudare* kelimeleri bağlantılı olduğu görülmektedir. Nitekim Jacob ve Wilhelm Grimm Almanca sözlüğünde yer alan *Finanzen* maddesi detaylı incelendiğinde Eski Almanca'nın kullanıldığı eserlerin tamamında “tefecilik”, “hile”, “aldatma”, “dolandırma” karşılığı olarak *Finanzen* kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

“Maliye” Kelimesinin Türkçe, İngilizce ve Almanca Kullanımlarına İlişkin Genel Değerlendirme:

Maliye kelimesi diller arasında karşılaştırmalı olarak ele alındığında tarihsel süreçte ses ve biçim olarak en büyük değişim Türkçede ortaya çıkarken, anlam içeriğinin aynı değişimi göstermediği görülmektedir. Anlam içeriğindeki esas değişim ise diğer dillerde maliye karşılığı olarak kullanılan finans kelimesinde ortaya çıkmıştır. Finans kelimesinin aslının Latince *finis* kelimesi olduğu ve “hukuki bir muamelenin sonucu” anlamına geldiği görülmektedir. Aynı kökten gelen *finer* ve *financer* kelimeleri ise “ödeme”, *finance* kelimesi “para ve ödeme”, *finances* ise “sadece para ödeme değil, para alma, alınan parayı muhafaza etme ve iyi kullanma” anlamına gelmektedir (Sayar, 1970, s. 2).

MALİYE-KAMU MALİYESİ İLİŞKİSİ

Kamu ve maliye kelimelerine ilişkin kavramsal temelli değerlendirmeler incelendiğinde aynı zaman diliminde diller arasında ve aynı dilin farklı tarihsel dönemleri arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu durum maliye ve kamu maliyesi arasındaki ayrım dolayısıyla ilişki üzerinde de etkili olmuştur. Bununla birlikte maliye ile kamu maliyesi arasındaki ayrım “kamu”nun kullanımıyla ilişkili olarak görülmekle birlikte; bu ayrımın temelini doğrudan doğruya finans kelimesinin kullanımına, finans kelimesinin kullanımının da “kamu” ile kurulan ilişkiye dayandığı söylenebilir. Nitekim finans kelimesi diğer dillerde hem devlete

ilişkin olarak hem de devletten bağımsız olarak kullanılmıştır. Nitekim bu durum Pelin tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Şurasını da söylemek lazım gelir ki, yalnız başına Finans kelimesi Avrupa lisanlarında, cemi olarak, hemen daima amme şahıslarına ait finans manasında kullanılmaktadır. Hakikatte, biri kamusal finans “Finances Publiques” diğeri hususi finans “Finances Privees” olmak üzere iki türlü finans vardır. Birincisi devlet para müesseselerini, ikincisi hususi ekonominin borsa, banka, kredi gibi para organizasyonlarını tetkik eder. Hususi finans doğrudan doğruya iktisadın bir faslıdır. Kısaca Finans dendiğı zaman, Avrupa eserlerinde, umumi olarak anlaşılan kamusal finanstır” (Pelin, 1942, s. 7).

Bu duruma bağılı olarak maliye ya da finans denildiğı zaman doğrudan doğruya devlet ile ilişkili olan anlaşılmakla birlikte özel maliyenin (özel finansın) varlığı dolayısıyla, devlete ilişkin olan için de doğrudan doğruya maliye (finans) değil, kamu maliyesi (kamu finansı) şeklinde bir kullanım ortaya çıkmıştır (Neumark, 1951, s. 3).

Diğeri taraftan maliyenin kavram olarak ne olduğı, bilim olarak nerede durduğı düşünöldüğünde E. Seligman tarafından *fiscal science* olarak kullanılması önerilen “mali bilim, maliye” kavramının iktisat (ekonomi) ile doğrudan doğruya ilişkili olduğı söylenebilir. İktisatın (ekonomi) ne olduğına bakıldığında ise etimolojik olarak *economy* kavramının Yunanca ev anlamına gelen *ecos* ve *nomos* kelimelerinin birleşiminden meydana gelen “eve (hanehalkı) ilişkin kanunlar (düzenlemeler)” anlamında olduğı, konusunun ise öncelikli olarak “özel, toplumsal olan”ın, daha sonraki aşamada ise “kamu”nun oluşturduğı görölmektedir. Maliyenin öncelikli konusunu ise “siyasal olan, kamu” oluştururken “özel, toplumsal olan”ın ikincil nitelikte olduğı görölmektedir (Seligman, 2001). Bu noktada maliyeye ilişkin kavramsal incelemeden hareketle maliye kavramsal ve disiplin olarak ele alındığında, doğrudan doğruya devlet ile ilişkili bir anlam içeriğine sahip olduğı buna bağılı olarak da içinde devlete ilişkin olanı da barındıran bir disiplin olduğı söylenebilir. Buna göre maliye disiplini, diğeri disiplinlerde olduğı gibi kendi disiplini dahilindeki olayları bilimsel yöntemlerle inceleyen bir sosyal bilim niteliğindedir. Bu noktada maliye disiplinine ilişkin tanımlamalara bakıldığında aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 9: Bilim Olarak "Maliye" Tanımlamaları

Maliyeci	Maliye Tanımı
İtalyan Maliyeci Cossa	"Kamu patrimonu teorisisidir"
Paul Leroy- Beaulieu (Fransız)	"Kamu gelirleri ilmi ve tatbikatıdır"
Adoplh Wagner (Alman)	"Finans, devletin ekonomik idaresinin ilmidir." "Finans, devletin ve sair amme hükmi şahıslarının görevlerini yapmak için muhtaç oldukları maddi malları (paraları) nasıl elde edeceklerini ve nasıl kullanacaklarını gösteren bir ilimdir."
Gaston Jeze (Fransız)	"Amme masrafları, amme gelirleri ve bunların tatbikatıdır."
Edgar Allix (Fransız)	"Devlet, vilayet, belediye gibi amme hükmi şahıslarının görevlerini yapmak için elde ettikleri gelirlerle yaptıkları masraflara ait esas prensip ve kaidelerden bahseden bir ilimdir."

Kaynak: Sayar, Nihad.S. (1970), "Kamu Maliyesi: Kamu Gider ve Gelirleri Prensipleri", Cilt 1, Sermet Matbaası (s: 10) ve Pelin, İ. Fazıl (1942), "Finans İlmi ve Finansal Kanunlar", Güven Basımevi (s: 6).

Nitekim maliye disiplinine ilişkin yapılan tanımlamalardan hareketle Sayar tarafından oluşturulan tanım şu şekildedir: "Finans, devlet ve sair kamu tüzel kişilerinin yapmakla görevli buldukları hizmetler için muhtaç oldukları gelirleri nasıl elde edeceklerini ve nasıl sarf edeceklerini inceleyen sosyal bir ilimdir" (Sayar, 1970, s. 10).

Diğer taraftan mali olaylar, eski bir tarihe sahip olmakla birlikte bu olayların bilimsel inceleme yöntemiyle incelenerek bilim olma niteliği kazanması ancak 18. ve 19. yüzyıllarda gerçekleşmiştir (Sayar, 1970, s. 14)⁶. Bu durum, modern mali sistemin doğuşuna karşılık gelmekte olup tarihsel süreçte tedrici bir süreç izleyerek ortaya çıkmıştır. Nitekim bu süreçteki temel etken de devlet mefhumunun gelişimi ve buna bağlı olarak gelişen mali olayların etkileri olmuştur. Bu noktada mali sistem ve maliye disiplinin ayrımına ilişkin önemli bir husus bulunmaktadır. Buna göre, mali sistemin varlığı temelde ortaklığı gerektirirken bu sistemin bilim olma özelliği ortaklık ile birlikte alenilik niteliğini de gerektirmektedir. Dolayısıyla tarihsel süreçte devletlerin örgütlenme biçimleri ve yönetim şekilleri göz önünde bulundurulduğunda devlet hazinesi ile kralın hazinesinin ortak olduğu ancak mali sistemin devlet dolayısıyla tanımlanmasının artması ve modern mali sisteminin gelişimi ile bu ortaklığın kalktığı ve sonrasında devlet maliyesinin sıradan olmaktan çıkarak anayasalara mali sistem ile ilgili hükümler konması ve bütçe hakkının millet meclisleri tarafından kabul edilmesiyle mali sistem alenilik niteliğini de kazanmıştır (Sayar, 1970, s. 16; Pelin, 1942, s. 26). Buna bağlı olarak da mali sistemlerin ortaklık ve aleniyetin eş anlamlılığı ile bilim olma haline dönüşebildiği söylenebilir. Bununla birlikte devlete ilişkin olan dolayısıyla da içeriği itibarıyla ortak olana ilişkin olan maliye disiplini, bu ortaklığı dolayısıyla aleniliği de gerektirmekte olup farklı disiplinler ile de ilişki halinde bulunmaktadır. Ancak bu noktada maliye disiplini ile ilgili temel bir problem ile karşılaşmaktadır. Buna göre maliye disiplini sadece

⁶ Maliyenin sistem olarak gelişimi ile disiplin olarak gelişimi ve kabul edilmesi birbirinden farklı olup mali sistemlerin oluşumu bilimsel sorgulama kaygısı olmaksızın ve devlet örgütlenmesi etrafında olmaksızın oluşum gösterebilmektedir.

iktisat ile ilişkili olarak ele alınmakta ve iktisadi olan ile sınırlı olarak tanımlanmaktadır. Nitekim bu durum Karahanoğulları tarafından da aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Kamu maliyesinin konusu, kamu kesiminin iktisadi nitelikteki faaliyetlerinin anlatımı ve tahlilidir. Maliye disiplinin kamu hizmetini iktisadi açıdan ele alması doğaldır. Ancak doğal olmayan, tüm bir kamu kamu kesiminin iktisadi alan olarak tanımlanmasıdır. İktisadi faaliyet dışında bir kamu kesimi görülmez maliye disiplinde. Bu anlayış, tüm siyasal kararların, tüm bürokratların kararlarının iktisadi karar alma mantığıyla açıklanmaya çalışıldığı kamu seçimi okulunun yaklaşımında uç noktaya çıkar.” (Karahanoğulları, 2015, s. 10).

Diğer taraftan sadece iktisada ilişkin olan ile tanımlanma haline bağlı olarak, maliye anlam içeriği ile uyuşmayacak şekilde iktisada indirgenmekte ve diğer sosyal bilimlerden soyutlanarak esasta devlet dolayımıyla tanımlanma hali dolayısıyla siyasal nitelikli olan içeriğini kaybetmekte ve teknik (bürokratik) olana dönüştürölmektedir. Bu noktada maliyeye ilişkin olarak Pelin tarafından önemli bir ayırım yapılarak maliye ilim ve sanat olarak iki farklı açıdan değerlendirilmiştir. Buna göre ilim sadece olanı açıklarken; sanat olması gerekeni araştırmakta ve yeni teknik yollar önermektedir. Buna bağlı olarak da maliye sadece ilim olarak değeril, ilim ve sanatın birlikteliğini içeren bir disiplin olmalıdır. Nitekim bu durum aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Finansı siyasi amillerden ayırmak kabil değerildir. Çünkü finans teknisyenleri ancak siyaset adamlarından sonra icraata geçerler. Masrafların evvela politik bir yüzü vardır. Devlet hizmetlerinin çevresini, masraflarının nisbi derecelerini tayin eden ilk önce siyasettir. Bütçe hükümetin bir iş programdır ki teknisyen, görgüsünden ve hadisleri incelenmesinden aldığı derslerle, buna vuzuf ve tasarruf getirmeye, devlet paralarını suiistimallerden korumaya çalışır. Gelirlerin de politik cihetleri vardır. Otokratik bir memleketle demokratik bir memlekette vergi prensipleri birbirinden ayrıdır. Mesela müterakki verginin yer kazanması demokrasi prensiplerinin ilerlemesinden sonra olmuştur. Bundan başka tarih ile sabit olmuştur ki siyasi reformların birçoğu finansal sebeplerin tesiri altındadır. Bütçe bahsinde göreceğiz, 17nci asır sonlarında İngiltere’de, 18 inci asır sonlarında Fransa’da millet meclislerinin bütçe hâkimiyeti, finansal hadiselerin, para sıkıntısının zoru ile olmuş bir şeydir. Karşılıklı olarak birçok finansal problemler ancak siyasetin tekâmülü ile izah edilebilir. Harçların yerine vergilerin geçmesini veya 1914 harbinden sonra ortaya çıkan sermaye vergisi, devlet borçları meselelerini siyasi durumu göz önünde tutmaksızın izah edemeyiz” (Pelin, 1942, s. 20).

SONUÇ

“Kamu maliyesi” ifadesi anlam içeriği olarak “kamu”dan uzaklaştıkça maliye ile kamu maliyesi arasındaki farklılık da belirsizleşmektedir. Ancak “kamu” ifadesi kavramsal anlam içeriği ile de uyumlu olacak şekilde, sadece devlete ilişkin olan ile sınırlandırılmadıkça maliyeden farklı olarak “kamu maliyesi” ifadesinin kapsamlı içeriğinin açığa çıkmasını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak da “kamu maliyesi” sadece ekonomik ilişki ağı olarak değil; maliyenin devlet, toplum ve ekonomi arasındaki ilişkiyi yansıtan boyutu halini almaktadır.

Kavramsal temelli yapılan karşılaştırmalar, kamu maliyesinin sadece İngilizce kullanımıyla *public finance*, Almanca kullanımıyla da *Öffentliche Finanzen* ifadelerinin sınırlandırılmış haliyle Türkçe karşılığı olmasının ötesinde, dilin kendi yapısından gelen anlam içerikleri ile de beraber kapsamının genişliğinin incelenmesine imkân tanımıştır. Ayrıca söz konusu karşılaştırmalı yaklaşım ile bir dildeki kullanımın diğer dildeki karşılığının farklılaşabileceği buna bağlı olarak da maliye alanında farklı diller eksenli yapılan okuma ve incelemelerde değerlendirme farklılıklarına dikkat çekilmektedir. Nitekim kamu maliyesinde ya da kamu mali yönetiminde şeffaflık özellikle 21. yüzyılda temel tartışma konularından biri halini almış olmakla birlikte; Türkçe ve İngilizce’nin aksine Almanca’da “kamu”nun açıklık ile bağlantılı anlam içeriği “kamu”yu hâlihazırda şeffaflığı içinde barındıran bir kavramsal çerçeveye oturtmaktadır.

“Kamu”, “kamu maliyesi”nin maliyeden sadece işlevsel nitelikli ayırımına değil; maliyenin devlet ile sınırlı olan yönetsel boyutunu devlet ekonomi toplum arasındaki ilişkiyel bir bağlama taşıyarak anlam içeriğinin genişlemesine yol açmaktadır. Bu durum ise iki hususun sorgulanması açısından önemlidir. İlk olarak özellikle Türkçe ders kitaplarında yer alan ve kamu maliyesini devlet gelirleri, giderleri, borçları ve bütçesi çerçevesinde ele alan devlet yönetimi temelli kamu maliyesi kurgusunun sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle kamu maliyesi ders kitaplarında, maliyenin kamusal bağlamda ele alındığı bir çerçevenin oluşturulmasının faydalı olacağı söylenebilir. Buna göre kamu maliyesi, devletin sadece ekonomi ile değil; toplum ile ilişkili olan kısmının da içerileceği dolayısıyla da “toplum-devlet”, “toplum-ekonomi”, “devlet-ekonomi” ilişkilerinin tamamının sorgulanmasına imkân tanıyan siyaset bilimi ve sosyolojinin de göz ardı edilmediği mali sosyoloji gibi disiplinler arası niteliğe sahip bir sosyal bilim olarak ele alınmalıdır.

İkinci olarak ise kamu mali politikalarında kamu malı ya da hizmetinin saptanması ve bunlara ilişkin süreçlerin belirlenmesi bağlamında önemlidir. Kamu malı ya da hizmetinin tanımlanma şekli devlet ekonomi ilişkisi dolayısıyla da devlet yönetimi ile sınırlı bağlamda ele alındığı takdirde sosyal amaçtan uzaklaşmanın olduğu dolayısıyla toplumsal fayda ile çatışmaların yaşandığı durumların ortaya çıkabilir. Buna göre kamu maliyesi dar anlamıyla devlete ilişkin olanın yönetimi hali ile sınırlıyken yönetsel temelli kurallar önceliği alırken, toplumsal olanın da

kapsandığı geniş haliyle kamu maliyesinde öncelik toplumsal öncelikler ya da sosyal amaç halini almaktadır.

Bu çerçevede kamu maliyesi, kamuya ilişkin olanın mali olan ile sınırlandırılmaksızın mali olanın kamuya ilişkin olan temelinden hareketle ele alındığı bir bağlam dahilinde kavramsal temelli anlam içeriğı ile de uyumlu hale gelecektir.

KAYNAKÇA

Açıkğöz, N. (2004, 7 18). *Radikal Gazetesi*. Bir Kelimenin Anlam Zıtlaşması Macerası: <http://www.radikal.com.tr/radikal2/bir-kelimenin-anlam-zitlasmasi-macerasi-871619/> adresinden alındı.

Akşit, E. E. (2009). Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'de kamusal kavramının dönüşümü ve dışladıkları. *AÜ SBF Dergisi*, 1-21.

Banguoğlu, T. (2015). *Türkçe'nin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (1934). Uygularda hukuk ve maliye ıstılahları. *Türkiyat Mecmuası*, 1-44.

Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.

Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. (1971). <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&hitlist=&patterndlist=&lemid=GO01007#XGO01007>, (Erişim Tarihi: 03.10.2016).

Eyüboğlu, İ. Z. (2004). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Gökbunar, R., Şahintürk, D. A., Akyol, Ö., & Tunçay, B. (2016). Türk Maliye tarihinde ilk dönemlerde vergi anlayışı. A. R. Gökbunar, & A. Uğur *Sümerlerden Türkiye Cumhuriyetine Maliye Tarihi* içinde (s. 41-56). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Grimm, J., & Grimm, W. (1971). *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm*. <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GO01005#XGO01005>, (Erişim Tarihi: 03.10.2016).

Grimm, J., & Grimm, W. (1971). *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm*. <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GO01006#XGO01006>, (Erişim Tarihi: 03.10.2016).

Hansen, M. (2015). Yirmi yılın ardından Negt ve Kluge'nin "kamusal alan tecrübesi": değişken karışımlar ve genişlemiş alanlar. M. Özbek (Ed.), *Kamusal Alan* içinde (s. 141-178). İstanbul: Hil Yayın.

Karahanogulları, O. (2015). *Kamu hizmeti (kavram ve hukuksal rejim)*. Ankara: Turhan Kitapevi.

Küçük, İ. (2013). Türk devletlerinde mali yönetim-VIII.-XIII. yüzyıllar arası. *Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 223-245.

Küçüker, M., & Can, A. V. (2018). Tarihi belgeler ışığında uygulamalarda sağış. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 233-252.

Mahmud, K. (2015). *Divanu Lügati't Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Neumark, F. (1951). *Maliyeye dair tetkitler*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Nişanyan, S. (2007). *Sözlerin soyağacı - Çağdaş Türkçe'nin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Adam Yayınları.

Online Etymology Dictionary,
http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=public,
(Erişim Tarihi: 03.10.2016).

Online Etymology Dictionary.
https://www.etymonline.com/word/finance#etymonline_v_5950, (Erişim Tarihi: 03.10.2016).

Önen, Y. (1960). Alman dil devrimin ana ilkeleri. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, 18(1-2), s. 139-155.

Pelin, F. (1942). *Finans ilmi ve finansal kanunlar*. İstanbul: Güven Basımevi.

Sami, Ş. (2010). *Kamus-ı Türki*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sayar, N. (1970). *Kamu maliyesi: Kamu Gider ve Gelirleri Prensipleri* (Cilt 1). İstanbul: Sermet Matbaası.

Seligman, E. (2001). Edwin Seligman's lectures on public finance, 1927–1928. W.J.Samuels (Ed), *Research in the History of Economic Thought and Methodology, Vol. 19 Part 3* içinde (s.1-16), Emerald Group Publishing Limited, Bingley.